

gumine, (surm jne.) wõi jälle sellepärast, et asjas kuritöö tundemärksid pole, kurjategija ära on põgenenud wõi kui süüdistamiseks küllalt tõendusid pole, siis jätab uurija asja uurimise seisma ja palub prokuröri kaudu asja lõpetamiseks Ringkonnakohtu luba.

Prokurör, kelle kaudu asi Ringkonnakohtusse antakse, wõib asja täielikumaks uurimiseks tagasi saata, kui ta leiab, et kohtu-uurija asja küllalt täielikult ei ole uurinud. Leiab prokurör, et asja lõpetamise-ettepanekuga edasi wõib saata, siis saadab ta asja edasi.

Kui Ringkonnakohtus asja äralõpetamisega nõus on, siis lõpeb asi sellega ka ära. Wõib aga juhtuda, et Ringkonnakohtus sellega nõus ei ole. Wiimasel juhumi- sel saadetakse asi Kohtupalatisse, ja see kohtuasutus teeb siis otsuse, kas asi ära tuleb lõpetada wõi ei. Asjast huwitatud isikud wõiwad aga seaduses äratähendatud tähtaegadel selle otsuse peale, et asi ära tuleb lõpetada, Kohtupalatisse edasi kaebada.

Kui asi lõpetatud pole ja kuritöö läbi kahju on sündinud, siis wõib kohtu-uurija Ringkonnakohtut paluda, et waranduse peale arest pandaks, mis kahjutasu nõudmist kindlustab. Peab küll arwama, et uurija niisugust ettepanekut ainult sel korral teeb, kui asjast huwitatud isik teda palub seda teha.

Magu juba eelpool tähentatud, on ringkonnakohtus läbiwaadatawate asjade ettevalmistajaks, nende asjade selgitamise mõttes, eeluurimine. Eeluurimist toimetab isesugune kohtunik, keda kohtu-uurijaks kutsutakse.

Kohtu-uurija ülesandeks on kuritöö kõigefülge uurimine. Kui politsei järelkuulamine on eelpool kirjeldatud wiisil sündinud, siis algab kohtu-uurija tegewus. On kohtu-uurija aga kuritöö kordasaatmise paigal, siis alustab ta oma tööd ka ilma poliit'eilise järelkuulamisetä. Uurija hakkab kõige pealt materjali koguma. Sõidab, kui tarwilik, kuriteo kohale, waatab selle üle ja seab omale kuriteo kordasaatmisest kindla pildi. Siis kuulab ta harilikult kahjukannataja üle, kui ta selle poolt ülesantud tunnistajad ja korjab kõiki wiisi kättesaadawat materjali.

Tarwilisel korral kuulab ta ka isiku, kelle peale kahtlus langenud, üle kui tunnistaja. Ja siis, kui kohtu-uurijal materjal koos on, kui süüdi võib kindlate tõendustega kinditada, siis veel teeb kohtu-uurija otsuseks süüdistust kahtluse all olevale isikule ette panna ja teda kahtluse all olevast isikust kaebaluseks muuta. Selle üle teeb kohtu-uurija otsuse kirjalikult ja lasseb kaebalust alla kirjutada, et temale on süüdistus teada antud ja ka ära seletatud, kuidas võib edasi kaebada. Edasi kaebatakse ringkonnakohtusse ja sealt kohtupalatisse. Tihti juhtub aga, et kui politsei oma järelekuulamise on kohtu-uurijale ära saatnud, siis tegelikult waja on kahtluse all olevale isikule süüdistus ette panna ja temaga kui kaebalusega ümber käia. Harilikult ja tihti ettetulewate kuriteoõde juures on see juba wiisiks saanud.

Nagu teada, on kohtus igalühel õigus omale kaitsjat saada: kas kroonult paluda või ise kellegiga kohtu leppida, kes teda kaitses. Eeluurimise ajal on aga kaebaluse õigused sellel alal piiratud. Kaitsjat ei või ka omale mitte saada. Mis temasse enesesse puutub, siis on küll seaduses üteldud, et ta iga tunnistaja ülekuulamise juures võib olla, aga tegelikult ei wiida see mitte läbi, sest seadus on ka wabaduse jätnud seda teisi toimetada. Kaebalusele wiivad tunnistajate seletused pärast ettenäidatud saada. Tegelikult on see nii kujunenud, et kaebalusele peale selle, kui kõik tunnistajad üle kuulatud ja ka muu uurimismaterjal kohtu kogutud, terwe uurimismaterjal läbiwaatamiseks ja tutwustamiseks ette näidatakse. Kaebalune võib siis veel paluda, et mõnesugused eeluurimise tegewuseaktid ette wõetaks, mis tema süütuse selgitamiseks kaasa wiiksid mõjuda. Uurija waatab kaebaluse nõudmised läbi ja kui ta leiab, et nendel asja käigu kohta kahtlus on, siis peab ta need nõudmised täitma.

Nagu teada, on meie kohtupidamine selle peale rajatud, et ta awalik on. Eeluurimine selle wastu on wastujalgsele põhjusmõttele seatud: tema on kuni asja kohtusseminekuni või lõpetamiseni täiesti salajane: igahhite, kes ajakirjanduses eeluurimise teateid awaldatab, ahwar-

dab türmi wõi aresti trahw. Sellesama põhjusemõtte pä-
rast ei ole ka kaitsemise instituti eeluurimisesse sisse seatud.
Nii on kaebaluse õigused eeluurimise ajal wäikesed. Suure-
mad on kahjulannataja omad: tema wõib oma tunnistajaid
alati ülesse anda, kaebaluse ülekuulamisest osa-
wõtta, niisama ka tunnistajatele küsimisi ette panna. On
ka niisugusi asju eeluurimise jooksul, mida uurija otsekohe
omal wõimul ära otjustada ei wõi. Kui näituseks on
tsiwiilnõudmine süüteo asjus sisse antud ja palutakse eel-
kindlustust, siis peab uurija oma otjusele eelkindlustuse
asjus ringkonnakohtult luba paluma. Niisamuti tulewad
küsimused, kas lapsealised kurjategijad arusaamisega oma
kuritööd on teinud, ringkonnakohtu otjustada anda, mis
siis selle asjaolu kas jaatawalt wõi eitawalt ära otjus-
tab. Eitawal otjustamise korral ei saa lapsealised mitte
nüheldud. Ka siis peab uurija ringkonnakohtu poole pöö-
rama, kui ta kedagi kuulutuste kaudu teatawates lehtedes
taga tahab otsida.

Uurija peab oma eeluurimise jooksul täieste erapoo-
letult toimetades kõiki asjaolusi walgustama: rääkigu
need süüaluse wastu wõi poolt. Uurija peab meeles pi-
dama, et tema seaduseandja poolt kohtunikuks on arwa-
tud. Uurija on aga niisugune kohtunik, kes kõige oma te-
gewusekawa ise peab tegema, ja kes, ehk tal küll oma
kindel asukoht kantseleiga on, mitte oma eeluurimise tege-
wuses ühe kindla koha külge seotud pole.

Tema wõib oma eeluurimise tööd toimetamises wabalt
oma ringkonnas liikuda.

Uurija tegewuse peale wõib terve eeluurimise joo-
sul kaebtusi anda: kaebtused tulewad uurijale sisse an-
da, aga ringkonnakohtu nime peale kirjutada. Need
kaebtused peab ringkonnakohtus lähemal korraldawal is-
tumisel läbi waatama. Kuid sinna ei lasta kaitstajal
kõnelema. Soowib aga kaebalune ise oma eest lasta,
siis lastakse seda teha.

Kui kõik tunnistajad on üle kuulatud ja kõik ma-
terjal läbi waadatud, siis pannakse terve uurimise-
materjal kaebalusele ette, kes sealt siis omale ära-

firjad võib paluda, mida uurija temale mitte teelata ei või. Rahjulannataja võib aga ka juba uurimise jooksul ühest ja teisest dokumendist omale ära kirjasid paluda. Uurimise lõpp on kolmesugune: 1) asja seis-majääb; 2) asja täieline mahakustutamine ja 3) eel-uurimise lõppemine.

Geluurimine lõpetatakse seismajäämisega niisugusel korral, kui mõned n. n. prejutitsiaal küsimused enne tu-lewad ära otsustada. Prejutitsiaal küsimusteks nimeta-takse niisuguseid küsimusi, mis käesolewa kuriteo jaoks tulewad juridiliselt ära seletada: näituseks kaebab keegi, et teine on kuriteoliselt tema omanduseõigust rikkunud ja tõuseb põhjendatud kahtlus, kas see omanduse-õigus ka tõeste kaebaja oma oli, siis tuleb see enne kaebaja poolt kohtuteel selgeks teha ja ainult siis võib seda asja eeluurimise teel jälle edasi ajada. Niisugune küsi-mus on siis prejutitsiaal-küsimus. Selle otsustamiseni jääb eeluurimine seisma.

Niisugusel korral, kui uurija otsusele tuleb, et tema juures harutusel olewal teol mitte kuritöö märgid juures pole, või et küllalt tõendusi süüdistamise üle-walpidamiseks pole suudetud koguda, siis peab uurija otsuseks tegema asja mahakustutamiseks edasi saata. Ma-ha kustutada tulewad asjad järgmistel juhtumistel: 1) kaebealuse surma korral; 2) äraaegumise korral; 3) leppimise korral, kui leppimine seaduses lubatud ja 4) kõige kõrgema käsukirja või üleüldise armuandwa manifesti põhjal. Uurimise lõpetamise viis on ainuke, mis kaebealusele täielist wabastamist uurimise ja kohtu alt kaasa toob. Teistel korradel jääb kaebealune kohtu alla ja uurija peab abinõud tarwitusele wõtma, et kaebealune mitte kohtu alt ei saaks ära põigata. Sel-leks võib ta, ahwardawa karistuse ja kaebealuse seis- korda silmas pidades, tema wastu seaduslikka abinõusid tarwitusele wõtta, isiklikust aresterimisest peale kuni all- kirja wõtmiseni, et ära ei sõida.

Kui uurija leiab, et asi äraaegumise, surma või teis- tel sarnastel kriminalprotsessi § 16. ära nähtud põh-

justel tuleb ära kustutada, siis saadab ta selle asja prokuröri kaudu ringkonnakohtusse. On kohus sellega rahul, siis kustutatakse asi ära. Pole aga kohus ära-kustutamisele nõus, siis läheb asi selle küsimuse otsu-tamiseks kohtupalatisse. On asja uurimise lõpetamine otsusele toonud, et kaebalune süüdi ja et tema süüdi findlate tõenduste waral võib kinnitada, siis saadab kohtu-uurija asja edaspidijärgs edasijamamiseks oma jaos-lonna prokuröriabi kätte. Viimane seab siis nõndani-metatud süüdistuseakti kokku, mis öieti eneses wäl-sel mõõdul, suureste kitsendatud ja piiratud kujul, uuri-misematerjali kujutab. Süüdistuseakti pannakse ülesse teated kohtualuse iijtu üle, milles teda süüdistatakse — selle kuriteo juhtumine jutustatakse rahulikul keelel ära, tuuakse tõendused tema poolt ja wastu ette ja lõpuks tähendatakse, misjulguse seaduse paragrahwi järele ja misjulguse kohtu alla kohtualune antakse. Kui kuritöö sarnane on, mille eest nuhtlus ühes õiguste kadumise või kitsendusega ähwardab, siis läheb selle süüdistuseakti kinnitamine kohtupalati alla, kuhu ringkonnakohtu pro-kurör ka asja saadab. On süüdistuseakt kinnitatud, siis hakkab juba kohus talitama, kuhu süüdistuseakt tagasi saadetakse. On nüüd aga kuritöö niisugune, mille eest õigusi midagi ei ähwarda, siis ei lähe süüdistuseakt üle-üldse mitte kohtupalatisse, waid prokurör saadab selle otsekohe ringkonnakohtusse, mis siis ka kohe kohtule ettevalmistawaid toimetusi hakkab ette wõtma.

Celuurimise järgu kohta oleks weel niipalju tähenda-dada, et otsuse kohta, mis äralõpetamise või kohtu alla andmise kohta tehakse, edasi võib kaebada. On nüüd süüdistuseakt ringkonnakohtus, siis saadetakse sellest aktist ärafire kohtualuse kätte. Süüdistuseakti ärafirele lisa-takse weel juurde prokuraturi ja kohtunikkude nimefire. Viimased nimefirejad lisatakse juurde selleks, et kohtu-alused teaksid, kes kohtus wõiwad istuda ja et nad seaduses äranähtud põhjustel wõiks paluda neid kõr-waldada.

Kõrwaldamise põhjusteks on, kui kohtunik või ta

lähemad sugulased asja osalised, või kui seda asja ise on uurinud või prokuröriabi olnud. Kõrvaldamise palwe tuleb kõige hiljem üks päew enne kohtuistungist sisse anda. Prokuröri wastu võib neil samail põhjustel kõrvaldamise palwet sisse anda kui kohtunikkudegi wastu.

Sellest päewast, mil süüdistuseakt on kätte antud, seitsme päewa jooksul võib kohtualune kohtule palwelirja saata, milles ta palub oma tunnistajaid üle kuulata ühes seletusega, mis need tunnistused tõendama või selgitama peawad. Peale niisuguse palwelirja kohtusse jõudmist paneb kohtupresident kohtule ette otsustada, kas palutud tunnistajate seletused võiwad asja kohta tähendusena olla või ei. Kui otsusele tullakse, et tähtsad võiwad olla, siis tehtakse otsus neid kohtusse kutsuda. Kui aga kohus leiab, et nende seletused kohtule ei või tähtsadi olla, siis tehtakse nende kutsumise kohta eitaw otsus. Mõlemil korral: niihästi jaatawal kui ka eitawal korral antakse palujale kohtuotsusest teada. Kui kaebelune sellest päewast, mil talle eitawast otsusest teada anti, seitsme päewa jooksul kohtule teatab, et tema nende tunnistajate kohtusse ilmumise oma kulule võtab, siis tehtakse ajawiitmata otsus tunnistajaid kaebeluse kulul kohtusse kutsuda, ehk jälle antakse kaebelusele luba tunnistajaid wabal, eneste wahelisel kottuleppimisel kohtusse kutsuda.

Kohus määrab kohtupäewa kindlaks ja saadab asjaosalistele sellekohased kutsulehed. Ilmuma peawad tunnistajad tingimata, ära jääda võiwad nad ainult niisugusel juhtumisel, kui see seaduses kindlaste ette ära on nähtud. Niisugusteks tingimisteks on, näituseks, haigus, nii kaugel teises kohturingkonnas elamine, et kohtusse ilmumine raskesti teeb jne. Kui kohtusse kutsutu seaduslikul põhjusel ilmumata on jäänud, siis jääb ta trahwimata ja tema tunnistus, mis ta kohtu-uurijale andnud, loetakse kohtus ette. On aga tunnistaja ilmumine ilma seadusliku põhjuseta, siis saab ta kõige pealt trahwitud. Kui leitakse, et tema tunnistus asjale täht-

ias on, siis lüfatatakse asi edasi. Leitakse aga, et asja võib ka ilma tema tunnistajeta ära kuulata, siis peetakse kohtuistungist edasi.

Nende tunnistajate kohtu-uurija juures antud tunnistused ei või kohtus ette loetud saada, kes ilma seadusliku põhjuseta kohtusse ilmumata on jäänud. Selle tunnistus loetakse seaduse poolt lõendustest nagu wäljaastunuks.

Kohtuistungise kuulutab awatuks kohtupresident. Siis kuulatakse kohtualune üle, et temalt isikliku teateid saada: nime, isanime, perekonna-nime, kust pärit jne. Peale selle loetakse süüdistuseakt ette, milles süütegu on kirjeldatud. On süüdistuseakt ette loetud, siis wõmuleritakse tema järele küsimus, milles kohtualust süüdistatakse ja küsitakse siis wiimasele, kas ta ennast süüdlaseks tunnistas või ei. Tunnistas ta ennast süüdlaseks, siis pannakse kohtualusele ette ära jutustada, kudas asi oli. Käib kohtualuse jutustus kuriteo sündimise üle kõigiti asjaoludega, nagu nad süüdistuseaktis kujutatud, loffu, siis oleneb see pooltest ära, kas kohtulikku uurimist ette wõtta või ei. Ei nõua pooled kohtulikku uurimist, siis wabastab kohus tunnistajad ja hakkawad poolte süüdistuse- ja kaitseõned.

Ei tunnista aga kohtualune ennast mitte süüdlaseks, siis lastakse ta istuda ja kohtulik uurimine algab. Tunnistajad wannutatatakse, igaüks oma usukommete järele ja neile tuletatakse nende kohused meelde, kohtu ees ainult õigust rääkida. Kõige pealt kuulatakse süüdistuse tunnistajad üle, selle järele kaitse-tunnistajad. Kui keegi tunnistaja asja teisiti walgutab või ta midagi on ära unustanud, mis ja kudas ta kohtu-uurijale asjast on rääkinud, siis võib talle seda kohtupresidenti laudu meelde tuletada. Küsimuste peale, mis tunnistajate eneste peale süüteo kohta warju heidawad, ei ole tunnistajad kohustatud kostma ja wõiwad küsimisele wastuse wõlgu jääda.

On kõik tunnistajad üle kuulatud ja eksperdid, kui nad asjast osa wõtawad, oma otsuse andnud, siis on

kohtulit uurimine lõpetatud ja president küsib, kas pooled veel millegagi kohtu-uurimist tahavad täiendada. Harilikult palutakse siis veel luba asjas olevate endiste karistuste ja kohtu all olemise teadete peale toetada, kui ka mõnesugusid asjaliste lõenduste või kuritöö kirjeldamise protokollisid käsitada. Peale selle kuulutab president kohtuliku uurimise lõpetatuks ja prokurör algab oma süüdistusekõnet, kui ta leiab, et süüdistus küllalt põhjendatud on. Leiab ta aga, et süüdistus küllalt põhjendatud ei ole, siis on ta kohus süüdistamisest tagasi astuda. Peale prokuröri kõneleb tsiviilnõudja, kui ta asjast osa võtab.

Nagu juba tähendatud, peab tsiviilnõudja oma nõudmise enne kohtuistungise avamist sisse andma, kui ta juba ennem sisse antud ei olnud. Kui prokurör ja tsiviilnõudja ära kõneleavad, siis kõneleb kaitsja või kaebealune, kui ta kohtus on. Kaebealune peab tingimata ilmuma, misjuures kuritöös, mille eest nuhtlus ka tema seisuseõigusid ära võtta või vähemalt kitsendada ähwardab. Teistel juhtumistel peab ta aga ainult siis ilmuma, kui kohus talle selle otsukohe isearalise käsuga kohuseks on teinud. Kui pooled oma süüdistuse ja kaitskõned ära on pidanud, siis kuulutab president need küsimused välja, mis kohus omale harutamiseks ette paneb. Need küsimused seisavad harilikult kahest osast koos: 1) on kaebealune kirjeldatud kuritöös süüdi ja 2) kui on süüdi, misjuures karistus peab talle siis kohtu poolt seaduse järele määratud saama. Peale selle läheb kohus nõu pidama. Otsuse kuulutamise juures kuulutab president ka, millal otsus lõplikus vormis välja kuulutatakse. Lõpuvormi väljakuulutamise päevast hakatakse ka edasikaebamise tähtaega lugema. Tähtajaks on taks nädalat. Selle aja jooksul peab edasikaebtus (appellatsioon) ära antud olema. Appellatsiooni võib ka viimasel tähtajal posti peale anda, olgu see kohtu asukohas või kusil mujal kaugemal.

Ei ole kohtualust kohtus olnud ja ka mitte kaits-

jat, siis teeb kohus tagaselja otsuse, mis kohtualusele teada antakse. Viimane võib seitsme päeva jooksul paluda, et asi uueste läbi waadataks. Ühtlasi peab oma palwekirjas ka ära seletama, miks ta esimesel korral mitte kohtusse polnud ilmunud. Kui kohus need põhjused tähtsateks loeb, siis võtab ta asja uueste ette, kui ta aga seda ei loe, siis jääb esimene otsus maksma. Kui esimene otsus maksma jäetakse, siis saadetakse kohtualusele sellekohane teadaandmine. Kui kohtualusel teadaandmise kättesaamise päeval edasikaebamise (appellatsiooni) tähtaeg juba mööda on läinud või vähem jääb, siis antakse talle edasikaebamiseks veel kolm päeva aega, arwates teadaandmise kättesaamise päewast. Ringkonnakohtust kaebatakse kohtupalatisse. Appellatsioon kirjutatakse palati nime peale, aga antakse ringkonnakohtusse ära. Palat waatab asja uueste järele läbi ja kinnitab siis endise või teeb uue otsuse. Palatisse võib ka paluda uusi tunnistajaid ette kutsuda, mis suguse palwe täitmine palatist ära oleneb, mis otsustab, kas küllalt põhjusti on, miks nad alles palatisse on üles antud. Palati otsuste peale antakse kassatsioon. Kassatsioon antakse palatisse ära, aga kirjutatakse walitsewa senati kriminaldepartemangu nime peale. Kassatsiooni sisseandmise tähtajaks on niikamuti nagu appellatsioonigi sisseandmiseks ka kolm nädalat, otsuse wäljakuulutamise arwates. Appellatsiooni sisseandmise juures ei ole mingisugusid maksusid maksta ja appellatsioon antakse ilma poschlinideta. Mis kassatsioonidesse puutub, siis on lugu siin teisem, ka siin ei ole mingisugusid poschlinisid ega tempelmaksu, aga siin tuleb ühes kassatsiooniga ka kassatsiooni kautsjon (tagatis) sisse maksta. Tagatise summaks on kakskümmend wiis rubla. Sellest maksust wabastatakse ainult wahi all olewad, maksujõuetuks tunnistatud ja waesuse tunnistuse omanikud. Senatis kuulatakse asi kassatsiooni wiisil läbi. Kuulamise päewaks tedagi senatisse ei kutsuta, aga kes ise sinna selleks päewaks ilmunud, neid lastakse seletada, mis neil seletada on. Kui asjaosalised on oma seletused ära andnud, siis annab oma otsuse

asja kohta senati ülemprofurör. Viimane sõna on aga alati, kas kaebalusel või tema kaitsjal.

Peale selle tehtakse otsus, millega endine otsus kinnitatakse või ära muudetakse. Ajamuutmise korral saadetakse asi teise kohtusse uueste läbiwaatamiseks ja kautsjon maksetakse tagasi. Uuesteotsustamisel ei või kohtualusele mitte suuremat nuhtlust määrata, kui tal enne olnud. Suuremat karistust ei või siis määrata, kui endine otsus kohtualuse oma kaebtuse põhjal on ümber muudetud. On aga otsus profuröri või erakaebaja nõudmisel ära muudetud, siis võib ka karistus suurem tulla, kui endine otsus.

Kohtuotsuse kinnitamise puhul senati poolt saadetakse asi sinna kohtusse, kus asi mõistetud, tagasi, et otsus täide saadetakse ja kautsjoni ei saa enam tagasi.

Nii on siis näha, et senati otsuse peale kuhugile enam kaebada ei saa. See on viimane kohtuaste ja sellega lõpeb kohtulik uurimine. Mis peale selle tuleb, see on juba kohtuotsuse täitmine ja ei käi käesolewa artikli piiridesse, mille ülesandeks oli kuritööde eel- ja kohtulikku uurimist waadelda.

III.

Peale selle, kui meie käesolewat artiklit kirjutama hakkasime, hakkas 1. jaanuarist 1914. aastal uus seadus maksma, mis kohtupidamise viisidesse ühte kui teist muudatust toob. Muudatused puudutawad niihästi kriminaal kui ka tsiwil kohtupidamise viisid. Käesolewa artikli ülesandeks on aga ainult kriminaal-kohtupidamise viisidest kõnelda ja sellepärast puudutame uuest seadusest ainult seda külge, mis kriminaal-protsessisse puutub. Enne peab aga tähendama, et uus seadus oma täiuses meil mitte maksma pole hakanud. Täielikult maksab uus seadus esialgul ainult kümnes Gise-Benemaa kubermangus. Mujal on uus seadus ainult jaoti maksma pandud. Uuendused puutuwad tagaseljaotsustesse

ine. Täielise uudisena on meie seadusesse sisse toodud nõndanimetatud kohtukäsi, millega ilma kohtuta finni mõistetakse. Politseil on asjades, mis rahukohtuniku alla käivad, õigus teatud, eespool ülesloetud juhtumistel kaebaluseid finni võtta. Uue seaduse järele peab kaebalune kahekümne nelja tunni jooksul peale wahi alla võtmist rahukohtuniku juurde saama wiidud. Kui seda ei tehta, peab ta wabaks lastud saama. Kui ta kohtuniku juurde on wiidud, siis peab wiimane teda kahekümne nelja tunni jooksul üle kuulama ja otsuse tegema: kas ta wabastatakse wõi edasi finni hoitakse.

Siinemaale on sunduslik kohtu ette isiklikult ilmuda, kui türmitrahwi ähwardas ja ainult arestitrahwi ähwardusel wõis ära jääda wõi oma eest kaitsjat saata. Uue seaduse järele ei ole isiklik kohtusseilmumine sunduslik ja kohtualune wõib igas asjas oma eest kaitsjat saata wõi üleüldse tulemata jääda. Kohtunikul on aga õigus asjades, mis türmitrahwiga ähwardawad, nõuda, et kaebalune isiklikult ilmuks. Kui seda nõudmist pole, siis teeb kohtunik kaebaluse äraolemise korral kõigis asjus tagaselja otsuse.

Enne otsuse tegemist wõib kohtunik kohtu eest ärahoidmise tahtusteks abinõusid tarwitusele võtta. Türmitrahwi ähwardusel ei wõi ta aga enam, nagu siinemaale, kaebalust otsekohe finni panna, waid ta peab wastutust wõi kaitsjoni nõudma ja kui seda ei anta, siis finni võtma. Kinni võtta wõib ta aga otsekohe siis, kui kaebalusel kindlat tööd, elukohta ega isikutunnistust pole.

Peale otsuse kuulutamise ei wõinud türmiasjades kohtunik muidu priiks jätta, kui kaitsjoni wastu. Uue seaduse järele wõib ta ainult siis kaitsjoni nõuda, kui põhjust on karta, et kaebalune ära põgeneb. Wastasel korral pole tal ka õigust kaitsjoni nõuda.

Tagaselja otsusest antakse ära kirjaga teada. Appellatsiooni wõib uue seaduse järele kahe nädala jooksul loopia kättesaamise päewast anda. Raja sisseandmise jaoks on aga sellestamast päewast arwates ainult seitse päe-

wa aega. Kohtunil määrab aga uue istumise ainult niisugusel korral, kui ta leiab, et kajas tähendatud ilmumata jäämise põhjused tõsised on. Ei leia ta seda, siis jääb wana otsus, millest kaebelusele teada antakse. Wiimasel on siis õigus wana otsuse peale edasi kaebada. On aeg möödas või mööda minemas, siis antakse selleks weel kolm päewa. Tehtakse aga siiski uus istumine, siis ei saa uue otsusega suuremat trahwi määrata kui wanaga oli määratud. Uue seadusega on nõndanimetatud kohtukäskud sisse seatud. Kohtukäskud on võimalikud ainult niisugustes süütegudes, mille eest seadus mitte üle wiiekümne rubla ei trahwi või üle wiieteistkümne päewa ei arresteri.

Kohtukäskud pole võimalikud asjades, mis leppimisega võivad lõpetatud saada, milles siwilnõudmine sisse antud ja milles midagi niisuguse seaduse wastast sündinud, mis tingimata parandada tulewad.

Kui niisugustes asjades, milles kohtukäsk võimalik, politsei järelekuulamise protokoll kohtuniku kätte jõuab ja wiimane näeb, et kaebeluse süüd sealt selgeste ja kahtlemata wälja paistab, siis teeb kohtunil käsu, aga mitte enne ööpäewa asja tema kätte jõudmisest. Kohtukäskuga mõistab kohtunil kaebeluse nuhtluse alla, ilma et ta teda kohtusse kutsuks. Kes aga asjaosalistest on kohtusse ilmunud, need lastakse asjaseletusele.

Kohtukäskust saadetakse araliri kaebelusele ja ametikohtale, mis süüdistas. Kohtukäskus peab tähendatud olema, kui suur trahw määratud ja seletatud, et kaebelusel õigus seitsme päewa jooksul päris wormiliku kohtupidamist nõuda ja tähendusega, et kui ta seda ei tee, siis kohtukäsk seadusliku jõuse astunud kohtuotsuse võimu omandab. Seitsme päewa jooksul võib siis ka nõuda, et asi päris harilikus korras ette tuleks. Kes aga ise palunud on, et asi kohtukäskuga ära otsustataks, see ei saa enam kohtupidamist nõuda. Kui kohtupäewaks ei kaebelune ega tema wolinik ilmunud pole, siis teeb kohtunil ilma nendeta otsuse, mida aga tagajelja otsuseks ei loeta. Uue otsuse tegemise juures ei

ole kohtunil kohtufäsus määratud nuhtlusega tudagi wiisi teotud.

Ka rahukoguse wõiwad kaebelused kõigis asjus kas ilmutata jääda ehk woliniku saata, wälja arwatud juhtumised, mil kogu sealolemist nõuab. Ringkonnakohtus on muudatusi wähem. Muudatused tagaselja otsuste asjus on eespool kirjeldatud ja on samasid kui rahukohtus. Wõiks tähendada, et kui kohtu-uurija kellegi wahi alla wõtab, siis ka, uue seaduse järele, kaebeluse palwe peale politseile kähib esialgseid määrusi teha kaebeluse waranduse hoidmiseks ja alaealiste laste eest hoolitsemiseks, kui nad ilma ülewastutjeta jääwad. (Lõpp.)

Toimetuse kirjakaast.

Küsim. 1. Umbes 25 aastat tagasi ostsid wiis isikut mõisast talukohtad. Karjamaad oli nendel kohtadel wähe ja sellepärast andis mõisaomanik mujalt lisa, ilma et see maa lepingusse wõi kaardi peale üles oleks märgitud. Seda maad on need nüüd 25 aastat tarwitanud, kui täielikud omanikud. Kui nüüd mõisnik seda maad tagasi tahaks saada, kas saaks tema siis seda sel põhjusel toimetada, et selle lisamaa andmine kuhugi üles ei ole märgitud? Wõi saawad ehk koisaomanikud seda maad lasta oma nimele kreposterida ja kui nad saawad, tudas peawad nad siis sellega peale hakkama?

Wastus: Kui keegi liikumata warandust (täesolewal torral on selleks maalariikene) üle kümne aasta nagu omanik tarwitab, siis on tal õigus ja kohus nõuda, et see warandus tema nimele kreposteritaks. Niisugune nõudmine tuleb ringkonnakohtusse selle wastu sisse anda, kes krepostiraamatute järele selle liikumata waranduse peremeheks üles on tähendatud. Niisuguse nõudmise asjas peab nõudja kindlaks tegema, et see liikumata warandus niisugusel põhjusel tema kätte on saanud, mis enesega täielise omanduse-õiguse kaasa oleks toonud, kui mitte mõni selleks tarwis minew tingimine tegemata pole jäetud. Suhtub, et selle-aegne omanik, kes need maatükid andis, mõisa teisele edasi on müünud, siis ei tähenda see asjaolu midagi. Nõudmine tuleb, nagu juua tähendatud.

selle wastu sise anda, kes nõudmise sisseandmise ajal krepostiraamatute järele omanik on.

Rüsim. 2. Kõhaomanik ostis mõisniku käest koha; leping ei ole aga veel kreposteritud. Selle koha peal tegi ostja mitmesugusid parandusi ja uuendusi: parandas ehitusi, tegi aedasid jne. Mõis läks aga oksjonile ja müüdi ära; ühes temaga ka talukoht, mis krepostis mõisast veel lahutatud ei olnud. Kelle käest saab talu ostja oma tahju tasu nõuda, mis temale selle läbi on tekkinud, et tema ostetud koht talt ära on läinud ja et selle koha peal parandusi on teinud?

Wastus: Maa on liikumata warandus. Majad, aiad jne., mis maa peale ehitatud, on liikuw warandus ja loetakse liikumata waranduse liiganduseks. Kelle oma liikumata warandus (maa), selle omad on ka tema liigandused. Käesolewal korral on Teil nõudmised ainult wana omaniku wastu, kes Teile selle koha müüs. Senikaua kui tahewaheline leping kreposterimata, on sellel lepingul ainult nende kahe kohta maksuwus; kolmandate isikute kohta hakkab niisugune leping aga ainult kreposterimise-silmapiilgust maksma. Mis Teile selle läbi tahju saite, et koht Teilt ära läks, seda peade sellest nõudma, kes Teile koha müüs; niisama ka tasu koha peal ettewõetud paranduste eest.

Rüsim. 3. Waldadel kaswawad wäljaminekud aast-aastalt ja sellepärast peawad nad ka uusi sissetuleku-allikaid otsima hakkama. Ühes niisuguseks abinõuks on walla piirides olemate äriliste ettewõtete maksu alla panemine. Ühes teiste äriliste ettewõtetega on mõnes kohas ka kaubatarwitajate-ühisuste kauplused wallamaksu alla pandud. Et era-ettewõtted maksu alla pandakse, on ju arusaadaw, sest kasu, mis sealt tuleb, on harilikult ühe isiku päralt ja peale selle ei maksa selle omanik enam eraldimaksu. Hoopis ülekohtune oleks aga, meie arwates, kaubatarwitajate-ühisuste maksu alla panemine. Seft ei oleks ei lähe sealt saadaw kasu mitte ühele inimesele, waid jääb jeltsonna kasuks, teiseks maksawad kõik ühisuse liikmed isiklikult kogukonna heaks maksu, nii et see teisekordne maks oleks, ja kolmandaks on ühisuste läbi saadaw kasu wäike; mõnikord ka kasu asemel sootuks tahju. Wiinistu Kaubatarwitajate-ühisus palub seletust, tudas seadus selle küsimuse peale wõib.

Wastus: Seaduse sõnalise tähenduse järele wõib kogukond oma liikmeid maksu alla panna. Liikmeks loetakse aga need, kes wallaliikmete nimelirja isiklikult üles on wõetud, wõi kes walla piirides talukohtade omanikkudeks wõi rentnikkudeks on. Kogukonna-seadus räägib sõnaliselt nähtawaste küll füüsilistest isikutest — inimestest. Wene riigi seaduses on aga peale füüsiliste isikute ka juridikalised isikud tuntud ja ette

ära nähtud. Kui nüüd oletada, et juridikalised isikud wallas maad osta ja rentida võivad, siis saavad nad sellega ka wallaliikmeteks ja wald võib nad kogukonna-maksu alla panna. Niisugusele seisukohale on ka Senat ajunud. Ühes oma seletuses on Senat seletanud, et ka era-raudteed võib maksu alla panna, kui tema alla aga talumaad on wõetud. Järelikult peab ütleva: kui kaubarwitajate-ühisus wallas talumaa omanikuks või rentnikuks on, siis võib wald talle kogukonna-maksu peale panna. Rahkordseks ei saa niisugust maksuwõtmist mitte tunnistada, nii et ka sellel alusel sellele maksule wastu ei saa astuda.

Teised põhjused, mis küsimuses ette toodud ei ole juridikalised ja nende harutamine ei käi siia.

Küsim. 4. Keegi oli Eestimaal mõisas karjajuhatajaks. Seal mõisas oli kuri pull, kes karjajuhataja ära purustas. Peale haigemajast lahkumist oli tähendatud isik veel seal mõisas töös, lasti aga mõne aja pärast lahti, sest et ta enam küllalt töövõimeline ei olnud. Oma tööjõust on ta tohtri arvamise järele umbes 50 prots. kaotanud. Tahaks selgitust saada, kas sellel karjajuhatajal võimalik on mõisniku käest midagi nõuda. Karjajuhataja poolt ei olnud töö ja talitamise juures mingisugust hooletust. Selle pulli on mõisaomanik juba ära münüd.

Wastus: Kõige pealt on tähtis selgeks teha, kas mõisnikul, mõisa omanikul, selle õnnetuse juures mingisugust süüdi oli, see tähendab, kas õnnetus tema tegewuse või hooletuse läbi tuli. Kui seda kindlaks ei saa teha, siis ei ole mingisugust mõtet nõudmist tõsta, sest niisugusel korral ei tule sellest midagi wälja. Teiseks on tähtis, kas see pull juba enne tige oli ja kas sellest omanik teadis. Ei olnud ta enne tige, siis on sootuks teisistugused tingimised, sest niisugusel korral ei saa rohkem nõuda kui ainult pulli wäärtuse ja selle käest, selle omandus pull nõudmise awaldamise ajal on. Suhtub aga, et pull on nõudmise awaldamise ajal juba ära tapetud, siis ei saa nõudmist üleüldse tõsta. Kõige parem on isiklikult õiguse-teadlaste poole pöörata.

Wastutaw toimetaja G. E. Luiga. — Väljaandja B. Mäns.
A. Bertti trükk, Tallinnas.